

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۰، صفحات ۱۳۹-۱۶۴

تجربه دهیاری‌ها، موانع توفیق و کارکردهای آنها: مطالعه موردی دهیاری‌های شهرستان سلسله در استان لرستان

احسان حسنونند و اسماعیل حسنونند*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۱۰/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۵/۹

چکیده

دهیاری‌ها به علت تازگی در بنیان، دارای مشکلات مختلفی هستند که پرداختن به این مشکلات و آگاهی از آنها موجب کارایی بیشتر و خدمت‌رسانی بهتر این نهاد می‌شود. پژوهش حاضر در صدد بررسی موانع توفیق دهیاری‌ها بوده است. این پژوهش از نوع تحقیق پیمایشی است و با استفاده از تکنیک پرسشنامه به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته است. جامعه آماری از کلیه دهیاران شهرستان سلسله در استان لرستان تشکیل شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که از میان متغیرهای مورد بحث، متغیر موانع و مشکلات اجرایی و پشتیبانی بیشترین تأثیر را در عدم توفیق دهیاری‌ها دارد و مشکلات مالی، اجتماعی، مشکلات مربوط به شخص دهیار و مشکلات قانونی در رده‌های بعد قرار دارند.

کلیدواژه‌ها: مدیریت روستایی / دهیاری‌ها / سلسله (شهرستان).

* به ترتیب، نویسنده مسئول و کارشناس ارشد توسعه روستایی، دانشگاه تهران؛ و دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه تهران (smail_hasanvand@yahoo.com).

مقدمه

عدم تحقق اهداف برنامه‌های توسعه در مناطق شهری و روستایی کشورها در چند دهه گذشته صاحب‌نظران توسعه روستایی را بر آن داشت تا در رویکرد خود، برنامه‌ریزی‌های متمرکز و از بالا به پایین را در توسعه روستایی کنار گذاشته و برای عناصر و منابع بومی در فرایند توسعه در قالب سرمایه انسانی و اجتماعی اهمیت بیشتری قائل شوند. «الگوی توسعه از پایین، با رویکرد توسعه مشارکتی که در آن مشارکت به صورت غایی و ابزاری در آن ایفای نقش می‌کند با مواردی چون افزایش تولید و بهره‌وری، تحقق فرصت‌های برابر، دسترسی به منابع قدرت، دسترسی به خدمات و نهادهای تولید، اشتغال سودمند، تقویت و اعتلاء، اعتماد به نفس و خودتکایی، توازن بوم شناختی و... قرابت دارد. چنین الگویی در حوزه توسعه روستایی خود را با راهبرد توسعه همه جانبه نشان داده که در آن تحقق و اجرای آن مشارکت سازمان یافته و مؤثر یک جامعه در قالب سازمان‌های غیردولتی مهمترین نقش را ایفا می‌کند. سازمانهایی که متشکل از گروهی از افراد هم هدف هستند که به صورت داوطلبانه و غیرانتفاعی و بدون وابستگی به دولت با تشکیلات و سازماندهی متناسب در جهت نیل به اهداف معینی فعالیت می‌نمایند» (غفاری، ۱۳۸۰: ۵-۶). ناکارآمدی دیوانسالاری‌های عریض و طویل دولتی در کشورهای در حال توسعه که عمدتاً در نقاط جغرافیایی خاصی تمرکز یافته اند و عدم آگاهی واقع بینانه از مشکلات و خواسته‌های مناطق مختلف کشور و عدم تجانس برنامه‌ریزی‌ها و خواسته‌های واقعی مردم، لزوم تفویض اختیارات به واحدهای محلی را ایجاب می‌نماید. لذا عدم آگاهی مردم از ماهیت، کارایی و اثربخشی پروژه‌ها، فقدان احساس نیاز به مردم، بی‌اعتمادی نسبت به مجریان و فقدان همکاری و مشارکت مردم در اجراء و نگهداری پروژه‌ها را می‌توان به عنوان مهمترین و عمده‌ترین عوامل مؤثر در ناکامی پروژه‌های توسعه دانست. بنابراین در عصر مشارکت، همکاری آزادانه و آگاهانه اساسی‌ترین و بنیانی‌ترین عامل توسعه است. در این مقاله ضمن بیان تحلیلی از تحولات اخیر در نظام مدیریت روستایی ایران، موانع توفیق و مشکلات دهیاری‌ها و نیز کارکردهای آن مورد بحث قرار گرفته است.

طرح مسئله

در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، رویکرد تمرکززدایی از وظایف دستگاه‌های دولتی به عنوان یکی از رویکردهایی است که در عرصه جهانی تجربه شده است. در تدوین برنامه سوم توسعه کشور، ضمن آگاهی از مضار تمرکز تصدی‌های غیرضرور در بدنه دولت، در چندین ماده قانونی تلاش گردید تا زمینه واگذاری برخی از وظایف اجرایی دستگاه‌های دولتی به نهادهای عمومی غیردولتی و محلی فراهم گردد. در حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی شهری، ماده ۱۳۶ و در حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی روستایی، بند ۲ ماده ۱۳۷ قانون برنامه سوم به این امر توجه شده و در سایر قوانین نیز پشتوانه‌های مالی تفویض و واگذاری اموری که جنبه محلی دارند از دستگاه‌های دولتی به سازمان‌ها و نهادهای محلی (شهرداری‌ها و دهیاری‌ها) پیش‌بینی شده است.

آخرین قانون در زمینه مدیریت روستایی در ایران تحت عنوان قانون «تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشوری و انتخاب شهرداران» در سال ۱۳۷۵ به تصویب رسید. براساس این قانون، مدیریت روستا همچنان بر عهده شورای اسلامی روستا است. (کلانتری، ۱۳۸۴). پس از تصویب این قانون، مشکلات اجرایی مدیریت روستایی سبب شد تا در سال ۱۳۷۷ با تصویب قانونی تحت نام «تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور» به وزارت کشور اجازه داده شود تا برای اداره امور روستاها، سازمانی به نام دهیاری تصویب کند. با اصلاح قانون وظایف، تشکیلات و انتخابات شوراهای اسلامی در سال ۱۳۸۲، تجربه اجرایی جدیدی در عرصه مدیریت روستایی شکل گرفت که همان راه‌اندازی دهیاری‌ها بود (سازمان دهیاری‌های وزارت کشور، ۱۳۸۴). باید اشاره کرد گرچه در حال حاضر با تشکیل و تأسیس دهیاری‌ها بخش عمده‌ای از مشکلات کلان مدیریت روستایی که ناشی از نادیده گرفتن مقام اجرایی و تغییرات مداوم ساختاری بوده به اتمام رسیده است، اما مسایلی باقی می‌ماند که لازم است تا نسبت به حل یا کاهش آنها اقدام کرد. عمده این مسایل به نوبت تشکیلات دهیاری بر می‌گردد. «نعمتی و بدری (۱۳۸۶)» وجود ساختارهای مناسب اداری و

تشکیلاتی، اعطای کمک‌های دولتی، ارائه خدمات اداری و مالی، آموزش‌های لازم، مشارکت اهالی، جمعیت زیاد روستا و در نتیجه، اعتبارات بیشتر را، ضامن بقاء و ادامه حیات دهیاری می‌دانند و نبود یا کمبود آنها را موجب شکست و عدم توفیق دهیاری‌ها می‌دانند. «قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳» مشکلات این تجربه نوپا را، تامین منابع مالی پایدار، عدم ضمانت اجرایی، نیاز به آموزش‌های تخصصی و سازو کارهای مشارکت و شراکت مردم روستا در امور، عدم مدیریت واحد روستایی، عدم توجه به فرهنگ مدنی و سرمایه اجتماعی، فقدان تجهیزات، ابزارها و تأسیسات و... می‌دانند. بنا به همین موضوع رویکرد اصلی در مدیریت روستایی و تشکیل سازمان دهیاری‌ها را می‌توان در این نکته متمرکز کرد که، بدون توجه به این مسایل در روستاها، تقریباً تمامی برنامه‌ها را با شکست مواجه می‌سازد و لذا توجه به این امر چه در بعد کلان و چه در ابعاد خرد ضرورتی انکارنشدنی است. از آنجا که تثبیت موقعیت سازمانی و تشکیلاتی دهیاری‌ها، نیازمند مطالعه و ارزیابی شرایط حاکم بر جامعه روستایی و تجزیه و تحلیل تجربیات موجود در این زمینه است، این تحقیق درصدد است تا به ارزیابی این موضوع از جنبه‌های مختلف بپردازد. لذا سوال اصلی تحقیق را می‌توان چنین بیان نمود که مسایل و مشکلات دهیاری‌ها کدامند؟ کدام عوامل مانع توفیق دهیاری‌ها می‌شود؟

چارچوب مفهومی پژوهش

مدیریت روستایی قبل از انقلاب اسلامی

« نظام حکومتی در ایران طی قرون طولانی و بر حسب شرایط جغرافیایی و امنیتی و اجتماعی کشور «نظام استبداد شاهی» و یا به تعبیر ماکس وبر پاتریمونالیسم بوده و با غلبه یکسویه این نظام با ارتشی حرفه ای عملاً شرایطی فراهم آمده بود که ایرانیان خصوصاً روستاییان برای تأمین امنیت از جمله مهاجمان و حفظ قدرت، قدرت استبداد را ضروری می‌دانستند. با وجود استبداد، پدیده‌های گوناگونی که با مردم سالاری رابطه دارند، فرصت عرض اندام به کف نمی‌آوردند» (موسوی، ۹۰: ۱۳۸۱). با پیروزی انقلاب مشروطه و به دست گرفتن قدرت نسبی از سوی مشروطه خواهان، تمرکز قدرت شاه و

دربار و تمرکزگرایی دیرینه در ایران در ابعاد و جنبه‌های گوناگون، جای خود را به تمرکززدایی و توزیع قدرت داد. این تمرکززدایی نه تنها در نظام سیاسی بلکه در نظام خرده نظام اداری کشور نیز بروز نمود (مدیرشانه چی، ۱۳۷۹:۶۸). جنبش مشروطیت، دگرگونی‌های مختلفی را در سطح جامعه روستایی ایران موجب گردید. «قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام» از جمله این مواردند. بر طبق این قانون اداره امور ده به کدخدا واگذار شده است که با رضایت ساکنان ده و تصویب مباشر و مالک و امضای نایب الحکومه انتخاب می‌شد (طالب، ۱۳۷۶:۷-۶). نخستین قدم در راه اصلاح امور اجتماعی و عمران روستاها و نیز بهبود وضع ساکنان دهات از سال ۱۳۱۶ با تصویب قانون عمران برداشته شده و وزارت کشور با تأسیس اداره‌ای با عنوان اداره‌ای با عنوان اداره عمران و اصلاحات، اجرای برنامه عمران دهات را به موجب قانون مذکور بر عهده گرفته، که این قانون از سال ۱۳۲۰ اجرا گردیده است (رمضانی، ۱۳۵۰:۱۲، به نقل از ازکیا و غفاری، ۱۳۸۳:۱۱۲). انجام اصلاحات ارضی قبل از هر چیز درصدد حذف قدرت سیاسی مالکین بود. تشکیل شرکت تعاونی روستایی از یک طرف و ایجاد انجمن‌های ده از طرف دیگر دو اقدام عمده‌ای بودند که دولت در جهت پرکردن خلاء ناشی از حذف مالک انجام داد (طالب، ۱۳۷۶:۴۶). در اواخر دوره پهلوی وزارتخانه جدید، تشکیلات مدیریت روستایی را متحول ساخت و در سال ۱۳۵۳ قانون جدید تشکیل انجمن ده و دهیانی را به تصویب رساند. در این زمان، اداره امور دهستان که متشکل از چند ده مرتبط با هم تشکیل می‌شد، بر عهده دهمدار بود و دهمداران معمولاً از میان نامزدهای گزینش شده از سوی مرکز (وزارت کشور) انتخاب می‌شدند. با این حال، شرایط عمومی ده بر عهده انجمن ده بود که اعضای آن متناسب با تعداد جمعیت روستا با رأی مستقیم مردم ده انتخاب می‌شدند. از ویژگی‌های مدیریت روستایی در سال‌های آخرین دوره پهلوی حذف کدخدا از مدیریت ده، حذف مدیریتی مالکان در روستاها، تغییرات در قوانین مربوط به مدیریت روستایی از جمله تحولات قانون مربوط به خانه انصاف در سال ۱۳۵۶ قابل توجه و تأمل است (قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳).

مدیریت روستایی پس از انقلاب اسلامی

با پیروزی انقلاب اسلامی و تشکیل جهادسازندگی و تصویب قوانین مربوط به احیاء و واگذاری زمین (هیأت‌های هفت نفره) و همچنین بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، شوراهای روستایی، خانه همیارروستا، مشاع‌های تولیدی و شورای عمران، روستائیان کشور با نهادهای تازه که نمایندگان انقلاب بودند، آشنا شدند (طالب، ۱۳۷۶: ۷۶-۴۸). جهادسازندگی در سال ۱۳۵۸ آغاز به کار کرد. قسمت اعظم فعالیت‌های عمران و آبادی روستاها و مناطق محروم کشور به عهده این سازمان واگذار شد. می‌توان گفت بی‌شک جهادسازندگی در بین مراکز اجرایی طلایه‌دار و پیشتاز حرکت عمرانی در روستا بوده و نقش برجسته‌ای را ایفا نموده است (آسایش، ۱۳۸۳: ۷۲). در سال ۱۳۶۱ مجلس شورای اسلامی، قانون تشکیلات شورای اسلامی را به تصویب رسانید. در قانون مزبور انجام انتخابات شوراهای اسلامی را به جهادسازندگی واگذار نمودند (طالب، ۱۳۷۶: ۸۸). تأسیس دهیاری‌ها در روستاها را می‌توان نقطه عطفی در تاریخ مدیریت روستایی به شمار آورد. زیرا از هنگام دخالت دولت در مدیریت روستاها و تأسیس انجمن ده همواره مدیریت آنها بر عهده انجمن یا شورای ده بوده است. با تأسیس دهیاری‌ها علاوه بر شورای روستا به عنوان قانونگذار و تصویب کننده برنامه‌های عمران روستایی، مدیریت اجرایی امور روستا نیز به عهده دهیاری‌ها گذاشته شده است. آنچه بدیهی است این موضوع است که الگوی تأسیس دهیاری در روستاها برگرفته از ساختار کنونی مدیریت شهری کشور است که دو نهاد شورای شهر و شهرداری در آن حضور دارند (سازمان دهیاری‌های وزارت کشور، ۱۳۸۴). این نهاد اجرایی و مدیریتی جدید در روستاها زیر نظر شورای اسلامی فعالیت می‌کنند و وظایف متعدد خدماتی و عمرانی را به عهده دارند. دهیاری‌ها با توجه به موقعیت محل و با درخواست اهالی از سوی شورا برای مدت ۴ سال انتخاب می‌شوند و به صورت خودکفا با شخصیت حقوقی مستقل همانند شهرداری‌ها به عنوان نهاد عمومی غیردولتی مشغول کار می‌گردند. دهیاری‌ها به عنوان سازمان‌های عمومی غیردولتی که اداره امور محلی را با نظارت روستائیان از طریق شوراهای اسلامی به انجام می‌رسانند، در حوزه و عرصه امور عمومی و خدمات عمومی وظیفه‌مند هستند (اکبری، ۱۳۸۲: ۱). دهیاری‌ها موظف هستند تا در حیطه این

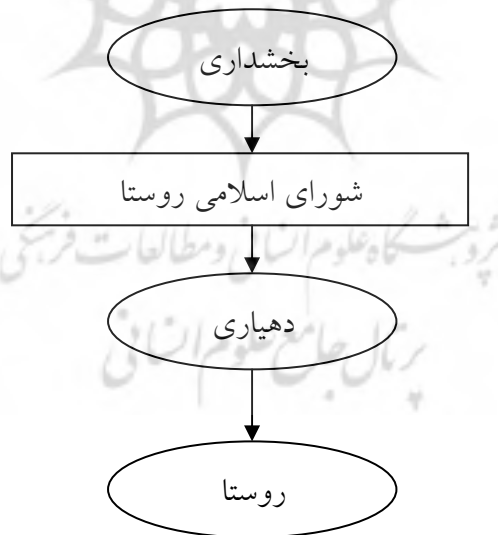
قانون وظایف و مسئولیت‌های خود را در ۴۸ بند که به قرار زیر مشخص شده است انجام دهد: (سازمان دهیاری‌های وزارت کشور، ۱۳۸۴).

جدول ۱- وظایف دهیار

۱- حفظ و نگهداری از منابع طبیعی واقع در حریم روستا
۲- فراهم نمودن زمینه‌های ایجاد خیابان‌ها، پارکها، فضای سبز و... و همکاری در زمینه طرح بهسازی روستا
۳- تنظیم، نگهداری و تسطیح معابر و انهار عمومی و... و لایروبی قنوات و تأمین آب و روشنایی روستا
۴- کمک در احداث تأسیسات تولید و توزیع آب، برق و مخابرات و تعیین نرخ...
۵- ایجاد و سازماندهی غسلخانه و گورستان و...
۶- صدور پروانه برای ساختمان‌ها
۷- همکاری در نگهداری و تسطیح راه‌های واقع در حریم ارضی
۸- تأمین اراضی مورد نیاز مرتبط با اهداف و وظایف دهیاری‌ها
۹- پیشنهاد نامگذاری اماکن و معابر و تأسیسات روستا
۱۰- همکاری با دستگاههای ذیربط در جهت تهیه و اجرای طرح هادی روستا و...
۱۱- اجرای طرح‌های عمرانی در چارچوب طرح هادی
۱۲- کمک به شورا در خصوص بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارساییهای اجتماعی، اقتصادی، عمرانی و...
۱۳- تشویق و ترغیب روستاییان به توسعه صنایع دستی و اهتمام به ترویج توسعه و بازاریابی محصولات روستا
۱۴- تهیه تعرفه عوارض
۱۵- وصول عوارض مصوب مراجع قانونی
۱۶- اهدا و قبول اعانات و هدایا به نام روستا
۱۷- انجام معاملات دهیاری
۱۸- حفظ بناها و آثار باستانی با تشریح مساعی سازمان میراث فرهنگی و اداره، احداث و نگهداری و بهره‌برداری از تأسیسات عمومی، فرهنگی، ورزشی و رفاهی روستا
۱۹- معرفی خانواده‌های بی‌سرپرست و بی‌بضاعت به سازمان بهزیستی و کمیته امداد
۲۰- معرفی محصولات کشاورزی و تولیدات صنعتی و صنایع دستی روستا در مراکز شهرها
۲۱- پیگیری و مساعدت در جهت ایجاد مؤسسات فرهنگی، خیریه و صندوق‌های قرض‌الحسنه
۲۲- مراقبت و اهتمام کامل در نصب برگه بر روی و جلوگیری از فروش اجناس فاسد
۲۳- شناسایی زمینه‌های اشتغال و مساعدت در جهت تأمین کار برای افراد جویای کار
۲۴- جلوگیری از تکدی‌گری و واداشتن متکدیان به کار
۲۵- برآورد تنظیم و ارائه بودجه سالانه دهیاری و متمم و اصلاح آن به شورا جهت تصویب
۲۶- بهبود وضع زیست‌محیطی روستا
۲۷- تشویق و ترغیب روستاییان به انجام اقدامات در جهت سیاست‌های دولت
۲۸- مراقبت بر وضعیت بهداشتی گرمابه‌ها، نانوایی‌ها، قصابی‌ها و... و معرفی اماکن غیربهداشتی به مسولان
۲۹- مراقبت بر بهداشت ساکنان روستا و تشریح مساعی با وزارت بهداشت برای واکسیناسیون
۳۰- مراقبت بر اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت و تأمین بهداشت روستا

- ۳۱- همکاری در جلوگیری از شیوع بیماری‌های انسانی و حیوانی واگیردار
 ۳۲- تسهیل دسترسی مردم روستا به آرد و نان مرغوب
 ۳۳- پی‌گیری و ایجاد زمینه نظارت بر امور بهداشتی روستا از قبیل کشتار بهداشتی دام و عرضه گوشت
 ۳۴- مراقبت، حفظ و نگهداری اموال و تأسیسات عمومی روستا
 ۳۵- اجرای مقررات دهیاری که جنبه عمومی دارد و به تصویب شورای اسلامی رسیده لازم‌الرعایه است.
 ۳۶- مشارکت و همکاری با شورا در جهت پیگیری اجرای طرح‌های عمرانی
 ۳۷- اعلام فرامین و قوانین دولتی مربوط و پیگیری حسن اجرای آنها
 ۳۸- همکاری با سازمانها و نهادهای دولتی و ایجاد تسهیلات لازم برای ایفای وظایف آنها
 ۳۹- ارسال گزارش‌های درخواست شده به شورا در موعد مقرر
 ۴۰- حضوردهیار برای پاسخگویی به سوالات شورا
 ۴۱- ارسال گزارش ماهانه فعالیت‌های دهیاری به شورا
 ۴۲- اجرای مصوبات شورا
 ۴۳- همکاری با شورای بخش و بخشداری به منظور بررسی و صدور پروانه کسب
 ۴۴- گزارش پیشرفت یا عدم پیشرفت فیزیکی طرحها به شورا و بخشدار و پیشنهاد راهکار
 ۴۵- همکاری با واحدهای امدادسانی در هنگام وقوع حوادث و سوانح طبیعی
 ۴۶- ثبت موالید و متوفیات و تهیه امار مربوط
 ۴۷- همکاری با نیروی انتظامی برای اجرای مقررات عمومی و حفظ نظم
 ۴۸- اتخاذ تدابیر لازم برای حفظ روستا از خطر سیل، حریق و رفع خطر بناها و....

منبع: سازمان دهیاری‌های وزارت کشور (۱۳۸۴).

نمودار ۱- مدیریت روستایی پس از تأسیس دهیاری‌ها

منبع: مهدوی و نجفی کانی، ۱۳۸۴.

براساس آمار و ارقام موجود، تعداد مجوزهای صادرشده برای تأسیس دهیاری‌ها در شهرستان سلسله تا تاریخ ۸۸/۲/۳۰، ۱۰۰ مورد بوده است. با توجه به اینکه ۱۳۶ روستای بالای ۲۰ خانوار در این شهرستان وجود دارد، نسبت مجوزهای صادرشده به کل این روستاها ۷۳٪ درصد است (استانداری لرستان، معاونت امور عمرانی، دفتر امور روستایی، ۱۳۸۸). با توجه به نوپا بودن این تجربه مدیریتی و وظایف عمده آن که در صفحات قبل نامبرده شد، این تحقیق هدف خود را شناسایی موانع و مشکلات دهیاری‌های و کارکرد آنها در این شهرستان قرار داده است.

جدول ۲- تعداد مجوزهای صادر شده برای دهیاری‌های شهرستان سلسله تا اردیبهشت ۸۸

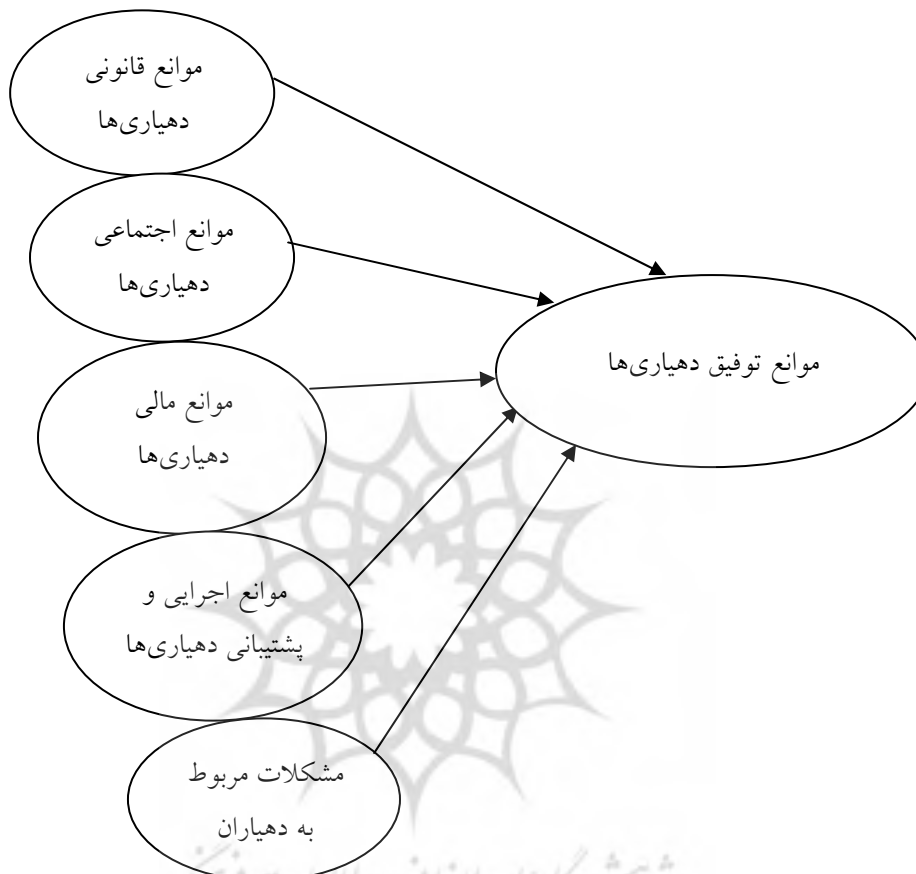
ردیف	بخش	دهستان	تعداد مجوزهای صادر شده
۱	مرکزی	قلعه مظفری	۲۴
۲	مرکزی	هنام	۱۵
۳	مرکزی	یوسفوند	۲۰
۴	مرکزی	دوآب	۱۵
۵	فیروزآباد	فیروزآباد	۲۴
۶	فیروزآباد	قلایی	۲

منبع: استانداری لرستان، معاونت امور عمرانی، دفتر امور روستایی، ۱۳۸۸.

مطالعات پیشین

«قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳) در پژوهش خود به بررسی محورها و چالش‌های مدیریت روستایی در ایران پرداخته‌اند. آنها معتقدند که با وجود مشارکت روستاییان در بعد از انقلاب در مدیریت روستایی، اما در عمل در هر دو مقطع قبل و بعد از انقلاب با موفقیت‌ها و چالش‌هایی روبرو بوده‌اند. آنان مشکلات این تجربه نوپا را، تامین منابع مالی پایدار، عدم ضمانت اجرایی، نیاز به آموزشهای تخصصی و سازوکارهای مشارکت و شراکت مردم روستا در امور، عدم مدیریت واحد روستایی، عدم توجه به

فرهنگ مدنی و سرمایه اجتماعی، فقدان تجهیزات، ابزارها و تأسیسات و... می‌دانند. «مهدوی و نجفی کانی، ۱۳۸۴» در تحقیق خود ضمن بررسی مسائل مدیریتی روستا در ایران و تبیین چگونگی تشکیل دهیاری‌ها، نقاط قوت و ضعف آنها را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند. آنان به منظور بیان عملکرد دهیاری‌های تأسیس شده به عنوان مطالعه موردی، اهم فعالیت‌های عمرانی و خدماتی ۳۲۹ دهیاری استان آذربایجان غربی را مورد بحث و بررسی قرار داده‌اند. «نعمتی و بدری، ۱۳۸۶» نیز در تحقیق خود در استان گلستان و با بهره‌گیری از روش توصیفی تحلیلی نشان داده‌اند که عوامل ساختاری، اجتماعی و اقتصادی رابطه تنگاتنگی با میزان موفقیت دهیاری‌ها در روستاهای کوچک دارد. علاوه بر این یافته‌های آنان حاکی از آن بود که دهیاری‌ها در روستاهای پرجمعیت به دلیل دریافت سرانه اعتبار بیشتر موفق‌تر از روستاهای کوچک عمل کرده‌اند (چوپچیان و دیگران، ۱۳۸۶). در تحقیقی به بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان پرداخته‌اند. یافته‌های آنان حاکی از آن بود که متغیرهای همکاری سازمان‌ها، رضایت شغلی دهیار، همکاری شوراهای اسلامی، مشارکت مردمی، میزان شرکت دهیاران در کلاس‌های آموزشی، تجهیزات و امکانات دهیاری، درآمد دهیار، موقعیت مکانی روستا، مشورت دهیار با رهبران محلی و اعضای شورا، داشت سابقه مدیریت روستایی در خانواده و انگیزه دهیار برای توسعه روستا به ترتیب بیشترین اثر را بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان داشتند.

نمودار ۲- مدل تحلیلی تحقیق

منبع: یافته‌های تحقیق

فرضیه‌های تحقیق

- به نظر می‌رسد موانع و مشکلات قانونی، باعث عدم توفیق دهیاری‌ها می‌شود.
- به نظر می‌رسد موانع و مشکلات اجتماعی، مانع توفیق دهیاری‌ها می‌شود.
- به نظر می‌رسد موانع و مشکلات مالی باعث عدم توفیق دهیاری‌ها می‌شود.
- به نظر می‌رسد موانع و اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها، مانع توفیق آنها می‌شود.
- به نظر می‌رسد مشکلات و ضعف شخص دهیار باعث عدم توفیق دهیاری می‌شود.

روش‌شناسی

این تحقیق از نوع پیمایشی است و جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر را کلیه دهیاران شهرستان سلسله تشکیل می‌دهند. تعداد دهیاران در این شهرستان ۱۰۰ مورد است. برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب استفاده شده است و با توجه به تعداد دهیاری‌های هر دهستان، تعداد نمونه از هر دهستان انتخاب می‌شود. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده گردیده است که حجم نمونه ۷۳ دهیاری تعیین گردید. برای سنجش قابلیت اعتماد یا پایایی ابزار تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. میزان آلفای کرونباخ برای گویه‌های موانع قانونی دهیاری‌ها ۰/۷۶ درصد، گویه‌های موانع اجتماعی دهیاری‌ها ۰/۷۲ درصد، گویه‌های موانع مالی ۰/۷۸ درصد، گویه‌های موانع اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها ۰/۸۲ درصد و برای گویه‌های موانع مربوط به دهیاران ۰/۷۵ درصد می‌باشد.

جدول ۳- تعریف عملیاتی موانع توفیق دهیاری‌ها

ردیف	متغیر	تعریف عملیاتی
۱	موانع قانونی	مشکل قانونمند نبودن فعالیت‌های دهیاری‌ها- مشکل نارسایی قانون دهیاری‌ها مشکل عدم رعایت قوانین و مقررات- مشکل ضعف و سستی قانون دهیاری‌ها مشکل محدودیت اختیارات قانونی دهیاری‌ها
۲	موانع اجتماعی	رضایت از کار به عنوان دهیار- ارزش و اهمیت دهیاری نزد مردم- اختلافات قومی و طایفه‌ای - جلب مشارکت مردم توسط دهیار- هماهنگی و انسجام بین مردم و دهیار- میزان احساس امنیت توسط دهیار- میزان احساس آسایش و آرامش توسط مردم
۳	موانع مالی	محدودیت مالی و بودجه‌ای - چند شغله بودن دهیارها- نداشتن منبع درآمد دهیارها- عدم پرداخت حقوق و مزایا به دهیار
۴	موانع اجرایی و پشتیبانی	عدم ضمانت اجرایی- عدم همکاری مدیران اجرایی- توانایی دهیاری برای پاسخگویی به مطالبات مردم- مشکل آموزش دهیاری‌ها
۵	مسائل مربوط به شخص دهیار	میزان تجربه دهیار در موفقیت - تخصص دهیار در میزان موفقیت- سطح تحصیلات دهیار در میزان موفقیت

منبع: یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق

اطلاعات بدست آمده از دهیاران جامعه نمونه نشان می‌دهد که کمترین و بیشترین سن دهیاران به ترتیب ۲۸ و ۵۶ سال و میانگین سنی آنها ۳۴ سال است. باید اشاره کرد که کلیه دهیاران این شهرستان مرد بوده و یک دهیار زن وجود ندارد. نگارنده در تحقیق دیگری با عنوان «موانع اجتماعی مشارکت سازمان‌یافته زنان در مدیریت روستایی» عمده این موانع را غلبه فرهنگ پدرسالاری ذکر کرده است. سطح تحصیلات نیز از متغیرهایی است که می‌تواند در موفقیت دهیاران مؤثر باشد. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که ۳ درصد دهیاران دارای سواد خواندن و نوشتن، ۷ درصد دارای تحصیلات ابتدائی، ۱۲ درصد دارای مدرک سیکل، ۴۴ درصد دارای مدرک دیپلم، ۷ درصد دارای مدرک فوق دیپلم و ۲۷ درصد دارای مدرک لیسانس هستند. همچنین یافته‌های تحقیق نشان داد که ۲۷ درصد از دهیاران جامعه نمونه بیکار، ۳۸ درصد دارای شغل آزاد، ۱۲ درصد کشاورز، ۱۱ درصد کارمند دولت، ۲ درصد دامدار و بقیه دانشجو و کارگر بودند.

در این قسمت به توصیف متغیرهای مورد بررسی پرداخته می‌شود. برای توصیف از شاخص‌های آماری متناسب استفاده شده است.

ارزیابی نسبت به مسائل و مشکلات قانونی دهیاری‌ها

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات قانونی دهیاری‌ها و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول ۴- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات قانونی دهیاری‌ها

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی					گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳/۵۷	۱۰۰ ۷۱	۸/۶ ۶	۱۴ ۱۰	۱۸/۳ ۱۳	۴۰/۸ ۲۹	۱۸/۳ ۱۳	مشکل قانونمند نبودن فعالیت‌های دهیاری‌ها
۳/۶۱	۱۰۰ ۷۰	۷/۲ ۵	۱۷ ۱۲	۲۱/۵ ۱۵	۳۰ ۲۱	۲۴/۳ ۱۷	مشکل نارسایی قانون دهیاری‌ها
۱/۴	۱۰۰ ۷۲	۹/۸ ۷	۲۱/۵ ۱۵	۳۵ ۲۵	۲۰ ۱۴	۱۵/۲ ۱۱	مشکل عدم رعایت قوانین و مقررات
۳/۵	۱۰۰ ۷۱	۷/۲ ۵	۱۵/۴ ۱۱	۱۸/۳ ۱۳	۳۶/۶ ۲۶	۲۲/۵ ۱۶	مشکل ضعف و سستی قانون دهیاری‌ها
۴/۲	۱۰۰ ۷۳	۱۳/۴ ۱۰	۲۳/۲ ۱۷	۳۳ ۲۴	۱۷/۸ ۱۳	۱۲/۶ ۹	مشکل محدودیت اختیارات قانونی دهیاری‌ها
			۳/۸				میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول فوق میانگین نظرات ۷۳ دهیار جامعه نمونه را نشان می‌دهد. داده‌ها به ترتیب مشکل محدودیت اختیارات قانونی دهیاری‌ها با میانگین ۴/۲، مشکل عدم رعایت قوانین و مقررات با میانگین ۴/۱، مشکل نارسایی قانون دهیاری‌ها با میانگین ۳/۶۱، مشکل قانونمند نبودن فعالیت‌های دهیاری‌ها با میانگین ۳/۵۷، مشکل ضعف و سستی قانون دهیاری‌ها با میانگین ۳/۵ را نشان داده و میانگین کلی این متغیر ۳/۸ می‌باشد. با توجه به اینکه میانگین کلی بیشتر از حد متوسط می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مشکلات قانونی، یکی از مسایل و مشکلات عمده دهیاری‌ها و مانعی بر سر راه موفقیت آنها می‌باشد.

ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول ۵- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی					گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۴/۳۱	۱۰۰ ۷۲	۲۰ ۱۵	۱۸ ۱۳	۳۲ ۲۳	۱۳/۸ ۱۰	۱۵/۲ ۱۱	رضایت از کار به عنوان دهیار
۳/۷۲	۱۰۰ ۷۳	۷ ۵	۱۵ ۱۱	۴۰ ۲۹	۱۹ ۱۴	۱۹ ۱۴	ارزش و اهمیت دهیاری نزد مردم
۴/۶۳	۱۰۰ ۷۱	۱۷ ۱۲	۲۹/۵ ۲۱	۲۸ ۲۰	۱۵/۵ ۱۱	۱۱ ۸	اختلافات قومی و طایفه‌ای
۳/۵۸	۱۰۰ ۷۳	۸/۶ ۶	۱۳/۶ ۱۰	۲۷/۳ ۲۰	۳۱/۵ ۲۳	۱۹ ۱۴	جلب مشارکت مردم توسط دهیار
۳/۳۹	۱۰۰ ۷۰	۵/۸ ۴	۱۴/۳ ۱۰	۲۰ ۱۴	۳۱/۴ ۲۲	۲۸/۵ ۲۰	میزان احساس امنیت توسط دهیار
۳/۵۹	۱۰۰ ۷۱	۹/۵ ۷	۱۴ ۱۰	۲۲/۵ ۱۶	۳۰ ۲۱	۲۴ ۱۷	میزان احساس آسایش و آرامش توسط مردم
۳/۷۸	۱۰۰ ۷۲	۶/۵ ۵	۲۱ ۱۵	۳۲ ۲۳	۱۹/۵ ۱۴	۲۱ ۱۵	هماهنگی و انسجام بین مردم و دهیار
		۳/۸۵					میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

داده‌ها به ترتیب مشکل اختلافات قومی و قبیله‌ای با میانگین ۴/۶۳، میزان رضایت از کار به عنوان دهیار با میانگین ۴/۳۱، مشکل هماهنگی و انسجام بین مردم و دهیار با میانگین ۳/۷۸، ارزش و اهمیت دهیاری نزد مردم با میانگین ۳/۷۲، میزان احساس آسایش و آرامش توسط مردم با میانگین ۳/۵۹، جلب مشارکت مردم توسط دهیار با میانگین ۳/۵۸ و میزان احساس امنیت توسط دهیار با میانگین ۳/۳۹ را به عنوان مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها نشان داده و میانگین کلی این متغیر برابر با ۳/۸۵ می‌باشد. این متغیر نیز بیش از حد متوسط بوده و می‌توان چنین نتیجه گرفت که متغیر موانع اجتماعی می‌تواند مانع توفیق دهیاری‌ها شود.

ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات مالی دهیاری‌ها

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات مالی دهیاری‌ها و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول ۶- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات مالی دهیاری‌ها

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی					گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۴	۱۰۰	۶/۸	۳۰/۱	۳۲/۸	۱۶/۴	۱۳/۶	محدودیت مالی و بودجه ای
	۷۳	۵	۲۲	۲۴	۱۲	۱۰	
۳/۸۱	۱۰۰	۲/۷	۲۰/۵	۴۱	۲۴/۶	۱۱	چند شغله بودن دهیارها
	۷۳	۲	۱۵	۳۰	۱۸	۸	
۴/۸۷	۱۰۰	۱۹	۳۷	۲۴/۶	۱۳/۶	۵/۴	نداشتن منبع درآمد دهیارها
	۷۳	۱۴	۲۷	۱۸	۱۰	۴	
۳/۹۹	۱۰۰	۱۱	۲۳/۳	۲۸/۷	۲۰/۵	۱۶/۴	عدم پرداخت حقوق و مزایا به دهیار
	۷۳	۸	۱۷	۲۱	۱۵	۱۲	
۴/۱۹							میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که مسایل و مشکلات مالی دهیاری‌ها به ترتیب نداشتن منبع درآمد دهیاری‌ها با میانگین ۴/۸۷، محدودیت مالی و بودجه ای با میانگین ۴، عدم پرداخت حقوق و مزایا به دهیار با میانگین ۳/۹۹ و چند شغله بودن دهیارها با میانگین ۳/۸۱ بوده و میانگین کلی این متغیر ۴/۱۹ می‌باشد. شاخص میانگین نشان می‌دهد که مسایل و مشکلات مالی دهیاری‌ها بسیار شدید بوده و به عنوان مهمترین مانع توفیق دهیاری‌ها ذکر شده است.

ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول زیر نشان می‌دهد که عمده‌ترین مسایل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها به ترتیب میزان توانایی دهیاری برای پاسخگویی به مطالبات مردم با میانگین ۴/۵۳، مشکل آموزش دهیاری‌ها با میانگین ۴/۳۳، عدم ضمانت اجرایی با میانگین ۳/۷۸ و عدم همکاری مدیران اجرایی با میانگین ۳/۷۱ بوده و میانگین کلی

متغیر ۴/۰۸ می‌باشد. میانگین این متغیر بیشتر از حد متوسط بوده و می‌تواند مانعی در راه توفیق دهیاری‌ها باشد.

جدول ۷- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی					گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳/۷۸	۱۰۰	۸/۳	۱۹/۵	۲۷/۷	۲۵	۱۹/۵	عدم ضمانت اجرایی
	۷۲	۶	۱۴	۲۰	۱۸	۱۴	
۳/۷۱	۱۰۰	۲/۷	۲۲	۳۴/۳	۲۶	۱۵	عدم همکاری مدیران اجرایی
	۷۳	۲	۱۶	۲۵	۱۹	۱۱	
۴/۵۳	۱۰۰	۱۵/۵	۲۸/۱	۲۸/۱	۱۸/۳	۱۱	توانایی دهیاری برای پاسخگویی به مطالبات مردم
	۷۱	۱۰	۲۰	۲۰	۱۳	۸	
۴/۳۳	۱۰۰	۱۳/۷	۳۴/۳	۲۰/۵	۱۷/۸	۱۳/۷	مشکل آموزش دهیاری‌ها
	۷۳	۱۰	۲۵	۱۵	۱۳	۱۰	
۴/۰۸							میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات شخص دهیار

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات شخص دهیار و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول ۸- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات شخص دهیار

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی					گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳/۷۶	۱۰۰	۷	۲۳/۶	۲۳/۶	۲۵	۲۰/۸	میزان تجربه دهیار
	۷۲	۵	۱۷	۱۷	۱۸	۱۵	
۳/۵۱	۱۰۰	۵/۸	۱۴	۳۱	۲۲/۵	۲۶/۷	تخصص دهیار
	۷۱	۴	۱۰	۲۲	۱۶	۱۹	
۴/۳۷	۱۰۰	۱۴/۲	۲۰	۳۴/۲	۱۷/۱	۱۸/۵	سطح تحصیلات دهیار
	۷۰	۱۰	۱۴	۲۴	۱۲	۱۳	
۳/۸۸							میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به داده‌های جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که به ترتیب سطح تحصیلات دهیار با میانگین ۴/۳۷، میزان تجربه دهیار با میانگین ۳/۷۶ و تخصص دهیار با میانگین ۳/۵۱ از مهمترین مسایل و مشکلات دهیاران بوده و میانگین کلی آن ۳/۸۸ می‌باشد. از آنجا که میانگین از حد متوسط بیشتر است می‌توان نتیجه گرفت که مشکلات مربوط به شخص دهیار می‌تواند مانعی مهم در موفقیت دهیاری‌ها باشد.

تحلیل رگرسیون

در تحلیل رگرسیون از رگرسیون گام به گام استفاده شده است. زیرا ویژگی روش مذکور این است که در آغاز با مقایسه تمام متغیرهای مستقل، مهم‌ترین عامل را وارد معادله کرده و آن را به عنوان مهم‌ترین عامل و عاملی که بیشترین قدرت تبیین متغیر وابسته را دارد، در نظر می‌گیرد، این روند همچنان در گام‌های دیگر تکرار می‌شود تا وقتی که هیچ متغیر مستقلی توانایی ورود به معادله خط رگرسیون را نداشته باشد.

جدول ۹- خروجی معادله رگرسیون

مراحل	متغیر وارد شده	R ²	B	Beta	T	Sig T
گام اول	مشکلات اجرایی و پشتیبانی	۰/۲۵۲	۰/۱۸۷	۰/۲۸۰	۴/۲۵۰	۰/۰۰۰
گام دوم	مشکلات مالی	۰/۴۳۵	۰/۱۵۶	۰/۲۶۱	۴/۱۲۲	۰/۰۰۰
گام سوم	مشکلات اجتماعی	۰/۵۷۵	۰/۱۶۶	۰/۲۴۸	۳/۴۵۶	۰/۰۰۰
گام چهارم	مشکلات شخص دهیار	۰/۶۹۵	۰/۱۲۴	۰/۲۲۴	۲/۷۸۰	۰/۰۱۱
گام پنجم	مشکلات قانونی	۰/۷۶۵	۰/۱۱	۰/۱۹۴	۲/۳۵۴	۰/۰۲۱

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج حاصل از رگرسیون گام به گام نشان می‌دهد که از میان ۵ متغیر وارد شده به مدل، متغیر موانع و مشکلات اجرایی و پشتیبانی با ضریب تعیین (R^2) ۰/۲۵۲ بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته داشته است و توانسته است ۲۵/۲ درصد از آن را تبیین کند. به ترتیب متغیرهای مشکلات مالی ۱۸/۳ درصد، متغیر مشکلات اجتماعی ۱۴ درصد،

متغیر مشکلات مربوط به شخص دهیار ۱۲ درصد و متغیر مشکلات قانونی ۷ درصد متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند. در مجموع تمام متغیرها ۷۶/۵ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند.

بررسی وضعیت دهیاری‌های شهرستان سلسله

شهرستان سلسله طبق سرشماری سال ۱۳۸۵، حدود ۷۳۸۱۹ نفر جمعیت دارد. این شهرستان همانگونه که گفته شد دارای ۱۰۰ دهیاری می‌باشد. بخش مرکزی و فیروزآباد هر کدام با داشتن ۲۴ دهیاری، بیشترین تعداد دهیاری را دارا هستند.

اعتبارات و شاخص توزیع آن بین دهیاری‌های دهستان فیروزآباد

از آنجا که مهمترین دغدغه دهیاری‌ها، مسایل و مشکلات مالی عنوان گردیده است به بررسی اعتبارات و کارکرد عمده دهیاری‌ها در دهستان فیروزآباد می‌پردازیم. علت انتخاب این دهستان، این بوده است که دارای بیشترین تعداد دهیاری و نیز بیشترین تعداد خانوارهای بالای ۲۰ خانوار در شهرستان سلسله می‌باشد. جدول ۱۰، لیست واریز اعتبارات دهیاری‌های دهستان فیروزآباد به تفکیک ردیف اعتباری در سال ۸۷ را نشان می‌دهد.

ردیف	بخش	دهستان	دهیاری	از محل تبصره ماده ۶ و تبصره ۳ ماده ۲							رقم به هزار ریال			
				کمک به بودجه	فضای سبز	ساماندهی گورستان	کمک به تجهیز دهیاری	دفن بهداشتی زباله		جمع				
									مطالعه	اجرا	بهبودی	دولت	سفر هیئت روستایی	مشکل نهجست حل
۱۶	فیروزآباد	قلایی	قلایی	۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	۴۵۰۰۰	-	-	-
۱۷	فیروزآباد	فیروزآباد	زیریان	۱۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۸	فیروزآباد	فیروزآباد	سراب شیخ عالی	۱۰۰۰۰	-	۲۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۹	فیروزآباد	فیروزآباد	کهریز	۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۰	فیروزآباد	فیروزآباد	آب بارک سفلی	۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۱	فیروزآباد	فیروزآباد	ده آقا	۱۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	۸۵۰۰۸	-	-	-
۲۲	فیروزآباد	فیروزآباد	پیر محمد شاه	۱۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	۶۰۰۰۰	-	-	-
۲۳	فیروزآباد	فیروزآباد	تیمور سوری علیا	۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۴	فیروزآباد	فیروزآباد	تیمور سوری سفلی	۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۵	فیروزآباد	فیروزآباد	سیل هاتیل	۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	۵۰۰۰۰	-	-	-
۲۶	فیروزآباد	فیروزآباد	اصلاحی	۱۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	۱۳۰۰۰۰	-	-	-
۲۷	فیروزآباد	فیروزآباد	پنکی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰
۲۸	جمع			۲۱۰۰۰۰		۲۵۰۰۰					۱۰۴۵۰۰۸			

منبع: استانداری لرستان، دفتر امور روستایی، ۱۳۸۸.

در سال ۱۳۸۷ در مجموع بالغ بر ۱/۰۴۵/۵۰۸ هزار ریال به دهستان فیروزآباد اختصاص یافت. شاخص مهم توزیع اعتبار بین دهیاری‌های این دهستان میزان جمعیت می‌باشد. باید گفت که در اکثر روستاهای نمونه طرح‌های هادی روستایی اجرا یا در حال اجرا می‌باشد. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی طرح‌هایی را که کمتر از ۵۰/۰۰۰/۰۰۰ میلیون ریال هزینه داشته باشد خود از محل بودجه دهیاری‌ها انجام می‌دهد. در جدول زیر شرح عملیات و برآورد ریالی پروژه‌های پیمانی از محل اعتبارات دهیاری بخش فیروزآباد آورده شده است.

جدول ۱۱- شرح عملیات و برآورد ریالی پروژه‌های پیمانی از محل اعتبارات دهیاری بخش فیروزآباد در سال ۸۷

ردیف	نام روستا	جدول M	سنگ کاری M3	خاکبرداری M3	ساب بیس M3	بیس M3	آسفالت M2	پل فلزی Kg	اعتبار (ریال)
۱	اصلانشاه		۶۵۰						۲۳۰/۰۰۰/۰۰۰
۲	آب‌باریک علیا	۲۵۰	۱۰۰					۱۰۰۰	۱۲۰/۰۰۰/۰۰۰
۳	عدل آباد	۵۰۰							۱۴۰/۰۰۰/۰۰۰
۴	پیرمحمدشاه			۴۵۰	۳۰۰	۱۵۰	۱۵۰۰		۱۳۰/۰۰۰/۰۰۰
۵	سیل هابیل		۱۰۵						۳۷/۰۰۰/۰۰۰
۶	رومشته	۱۰۰						۱۰۰۰	۴۵/۰۰۰/۰۰۰
۷	محمدآباد	۲۴۰							۶۰/۰۰۰/۰۰۰
۸	بتکی	۳۰۰	۳۵۰						۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰

منبع: استانداری لرستان، دفتر امور روستایی، ۱۳۸۸.

در مجموع می‌توان فعالیت‌های عمرانی و خدماتی صورت گرفته یا در دست اقدام در دهیاری‌های این دهستان را به شرح زیر ذکر کرد:

- تهیه و اجرای طرح‌های توسعه کالبدی و فیزیکی روستا
- تهیه و اجرای طرح هادی روستایی (تعریض معابر، احداث پل)
- روشنایی معابر

- تجهیز دهیاری‌ها به ماشین‌آلات عمرانی و خدماتی مانند لودر، نیشان، تراکتور و موتورسیکلت
- تهیه و اجرای طرح‌های محیطی و بهداشتی
- تهیه و اجرای طرح‌های جمع‌آوری زباله
- ساماندهی گورستان
- توسعه فضای سبز (ایجاد پارک‌های روستایی)

بحث و نتیجه‌گیری

اگرچه عملکرد دهیاری‌های جامعه نمونه نشان می‌دهد که امروزه دهیاری‌ها می‌توانند نقش مهمی در راستای توسعه روستایی ایفاء نمایند و با تشکیل و تأسیس دهیاری‌ها بخش عمده‌ای از مشکلات کلان مدیریت روستایی که ناشی از نادیده گرفتن مقام اجرایی و تغییرات مداوم ساختاری بوده به اتمام رسیده است، اما مسائلی باقی می‌ماند که لازم است تا نسبت به حل یا کاهش آنها اقدام کرد؛ چرا که در صورت عدم توجه به این مسائل در روستاها، تقریباً تمامی برنامه‌ها را با شکست مواجه می‌سازد. هدف این تحقیق بررسی چالش‌ها و کارکرد دهیاری‌ها در شهرستان سلسله می‌باشد. از میان پنج مشکل و چالش پیش روی دهیاری‌ها به ترتیب مشکلات مالی دهیاری‌ها، مشکلات اجرایی و پشتیبانی، مشکلات شخص دهیار، مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها و مشکلات قانونی دهیاری‌ها مهمترین موانع موفقیت دهیاری‌ها عنوان شده است. نتایج تحلیل رگرسیون نیز حاکی از آن بود که حدود ۷۶ درصد از این متغیر توسط متغیرهای مستقل تبیین شده است.

یافته‌های تحقیق نشان داد که مشکلات قانونی دهیاری یکی از موانع توفیق دهیاری‌هاست. تداخل وظایف دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی از مسائلی است که در مطالعه میدانی به وضوح قابل مشاهده بوده و باعث ایجاد تنش میان دهیاری‌ها و شوراهای روستایی گردیده است. از سوی دیگر قوانین مبهم، فقدان سنت‌های دموکراتیک و نظام اداری متمرکز و بی‌انعطاف از دیگر مشکلات قانونی دهیاری‌هاست.

مطالعه «قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳»، نیز یافته‌های این تحقیق را تأیید می‌کند. آنها عدم وجود مدیریت واحد روستایی و ضمانت اجرایی را از مشکلات قانونی دهیاری‌ها می‌دانند.

مسایل و مشکلات اجتماعی نیز از مهمترین مسائل و مشکلات به شمار می‌رود. نزاع‌های محلی و دسته‌جمعی در قالب کشمکش‌های طایفه‌ای و چند دستگی‌های محلی از مهمترین این عوامل هستند. از سوی دیگر تعارض‌های سنتی و نهادی شده میان جوامع کوچنده عشایری و جوامع یکجانشین روستایی نیز بر تشدید این اختلافات افزوده است. مهم‌ترین دلایل این وضعیت به فقدان اعتماد اجتماعی کافی و انسجام اجتماعی واقعی در نقاط روستایی باز می‌گردد که خود محصول وجود نابرابری‌ها، تبعیض‌ها و چند دستگی‌های قومی و طایفه‌ای در روستاها است. عدم آگاهی مردم از ماهیت، کارایی و اثر بخشی پروژه‌ها، فقدان احساس نیاز به مردم، بی‌اعتمادی نسبت به مجریان و فقدان همکاری و مشارکت مردم در اجراء و نگهداری پروژه‌ها را می‌توان به عنوان مهمترین و عمده‌ترین عوامل مؤثر در ناکامی پروژه‌های توسعه دانست. اگر بتوان با برنامه‌ریزی‌های اجتماعی متناسب، شرایط لازم برای ارتقاء فرهنگی روستاها و افزایش انسجام اجتماعی در روستاها را فراهم ساخت، می‌توان امیدوار بود که بتدریج از موانع موجود در زمینه گسترش مشارکت‌های جمعی، کاسته شود. تحقیقات انجام گرفته دیگر نیز یافته‌های این تحقیق را تأیید می‌کنند. «قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳» و «مهدوی و نجفی کانی، ۱۳۸۴» عدم مشارکت مردم را از عوامل شکست مدیریت‌های روستایی دانسته و مشارکت مردم را در توفیق آن امری اجتناب‌ناپذیر می‌دانند.

مسایل و مشکلات مالی دهیاری‌ها به عنوان مهمترین مشکل دهیاری‌ها ارزیابی شده است. در واقع می‌توان گفت نه تنها دهیاری‌ها بلکه، تمام نهادهای محلی با این چالش روبرو هستند. دهیاری‌ها نیز از این قاعده مستثنی نبوده و نیازمند منابع مالی و حمایت‌های دولتی هستند. علاوه بر حمایت‌های دولتی، دهیاری‌ها نیز می‌توانند با جلب و جذب منافع جدید درآمدی و ابتکاری از اعتبارات عمرانی دهیاری‌ها و اعمال

سیاستهای جدید مدیریت مشارکتی، درآمد دهیاری‌ها را افزایش دهند. نتایج همه تحقیقات دیگر نیز مشکلات مالی را از اهم مشکلات در توفیق مدیریت‌های روستایی می‌دانند.

مسایل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها از دیگر موانع توفیق دهیاری‌ها بودند. متأسفانه اکثر ادارات و عوامل اجرایی دولت، قوانین و عزم خود را همسو با مدیریت‌های روستایی قرار نداده و در این خصوص آموزش‌های لازم را ندیده است. از سوی دیگر مکانیزم‌های همراهی با آنها را طرح و تدوین نکرده و به کار نبسته است. نکته دیگر عدم تناسب قدرت و مسئولیت در مدیریت‌های روستایی است. ایجاد بستر و شرایط لازم برای انتقال و افزایش قدرت مدیریت‌های روستایی (بویژه دهیاری‌ها)، تدوین مکانیزم‌های اجرایی این فرآیند، طراحی نظام آموزشی مناسب برای دهیاران، به روز و کارآمد کردن فرآیند آموزش می‌تواند مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها را تخفیف دهد. آموزش دهیاری‌ها و افزایش آگاهی و دانش دهیاران نسبت به موقعیت دهیاری‌ها، درک جامعه در حال توسعه و ضرورت بکارگیری نیروهای مستعد و کارا در جهت توسعه کشور، امنیت و رفاه را به همراه داشته و موجبات تداوم استقلال کشور در همه جنبه‌ها می‌شود. نتایج تحقیقات دیگر نیز یافته‌های این تحقیق را تأیید می‌کند. مسایل و مشکلات مربوط به شخص دهیار از دیگر مسایل دهیاری‌ها بود. نیروی انسانی ورزیده و آموزش‌دیده از جمله عواملی است که می‌تواند موفقیت دهیاری‌ها را تضمین کند. نتایج تحقیق حاکی از آن بود که ۶۶ درصد از جامعه نمونه، دارای مدرک زیر دیپلم می‌باشند. در نتیجه تأمین اطلاعات و دانش لازم و ایجاد توانمندی‌های ضروری برای ایفای نقش دهیاری به نحوی که در قانون پیش‌بینی شده نگردیده است. بنابراین آموزش‌های برنامه‌ریزی شده و منظم جهت آماده‌سازی دهیاران ضروریست. نتایج تحقیقات دیگر نیز یافته‌های تحقیق حاضر را تأیید می‌کند. «قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳»، «مهدوی و نجفی کانی، ۱۳۸۴»، «چوبچیان و دیگران، ۱۳۸۶» نیز نیروی انسانی ورزیده و آموزش‌دیده، برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با شرح وظایف دهیار را از عوامل توفیق دهیاری‌ها می‌دانند.

منابع

- آسایش، حسین (۱۳۸۳)، برنامه‌ریزی روستایی در ایران، تهران، پیام نور.
- ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (۱۳۸۳)، توسعه روستایی، تهران، نشر نی.
- استانداری استان لرستان (۱۳۸۸)، آمار دهیاری‌ها، دفتر امور روستایی. خرم‌آباد: استانداری استان لرستان.
- اکبری، غضنفر (۱۳۸۲)، مدیریت روستایی، ماهنامه دهیاری‌ها، شماره ۱، تهران وزارت کشور، دفتر امور دهیاری‌ها
- چوبچیان، شهلا و دیگران (۱۳۸۶)، عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان، فصلنامه روستا و توسعه، ۱۰ (۲).
- سازمان دهیاری‌های وزارت کشور (۱۳۸۴)، مجموعه قوانین و مقررات دهیاری‌ها چاپ اول، تهران، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.
- طالب، مهدی (۱۳۷۶). مدیریت روستایی در ایران، تهران، دانشگاه تهران.
- غفاری، غلامرضا (۱۳۸۰). بررسی موانع اجتماعی فرهنگی مؤثر بر مشارکت اجتماعی - اقتصادی سازمان یافته (در قالب NGOها) در جامعه روستایی ایران، مطالعه موردی روستاهای شهرستان کاشان، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی.
- قدیری معصوم، مجتبی و ریاحی وحید (۱۳۸۳)، بررسی محورها و چالشهای مدیریت روستایی در ایران، فصلنامه پژوهشهای جغرافیایی، سال سی و ششم، شماره ۵۰.
- کلانتری، خلیل (۱۳۸۴)، جامعه‌شناسی روستایی، تهران، دانشگاه پیام نور.
- مدیرشانه‌چی، محسن (۱۳۷۹)، تمرکزگرایی و توسعه نیافتگی در ایران معاصر، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.
- موسوی، سید طاهر (۱۳۸۱)، شوراها نهادی برای توزیع قدرت، تهران، مجموعه مقالات و سخنرانی‌های همایش شورای اسلامی. انتشارات پژوهاک جامعه
- مهدوی، مسعود و نجفی کانی، علی‌اکبر (۱۳۸۴)، دهیاری‌ها، تجربه‌ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران، فصلنامه پژوهشهای جغرافیایی، سال سی و هفتم، شماره ۵۳.
- نعمتی، مرتضی و بدری، سیدعلی (۱۳۸۶)، ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی، فصلنامه پژوهشهای جغرافیایی، سال سی و نهم، شماره ۵۹.